

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 19. janvārī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzēja [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 216/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Krimināllikuma 190. panta pirmo daļu (turpmāk arī – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. un 90. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta otrajam teikumam, kā arī 95. un 105. pantam.

2. Krimināllikuma 190. panta pirmā daļa nosaka:

“(1) Par muižošanai pakļauto preču vai citu vērtību ievēšanu Latvijas Republikas muitas teritorijā vai izvešanu no tās, apejot muitas kontroli vai noslēpjot tās no šādas kontroles, vai nedeklarējot, vai izmantojot viltotus muitas vai citus dokumentus, vai citādā nelikumīgā veidā (kontrabanda), ja tā izdarīta ievērojamā apmērā, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura

uzskata, ka viņai Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt no šā panta sestās daļas 1. punkta izriet prasība pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Pieteikuma iesniedzēja tika atzīta par vainīgu apstrīdētajā normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, proti, viņa ieveda Latvijas muitas teritorijā muižošanai pakļautas preces ievērojamā apmērā, tās nedeklarējot. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā izdarītais pārkāpums nesasniedz tādu kaitīguma pakāpi, lai par to sauktu pie kriminālatbildības. Taču apstrīdēto normu nav iespējams interpretēt citādi kā tā, ka kriminālatbildība tiek piemērota visos gadījumos, kad nedeklarēto preču vērtība sasniedz ievērojamu apmēru. Šī norma nav pietiekami skaidri formulēta, un piemērotais sods ir nesamērīgs. Turklāt juridiskās personas par daudz nopietnākiem muitas noteikumu pārkāpumiem un ievērojamu nesamaksāto nodokļu summu tiek sauktas tikai pie administratīvās atbildības.

3.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 95. pantam, jo tā ierobežo viņas tiesības uz privāto dzīvi, reputāciju un tēlu sabiedrībā, kā arī rada nesamērīgu cieņas aizskārumu.

Latvijas Republikas Satversmes 95. pants aizsargā cilvēka cieņu un aizliedz jebkādu spīdzināšanu, cietsirdīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodu. Tas nostiprina valsts pienākumu nodrošināt, ka pret ikvienu izturas ar cieņu. Savukārt tiesības uz privātās dzīves aizsardzību ir nostiprinātas Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā, kas ikvienam garantē tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Satversmes tiesa, konkretizējot Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā ietvertās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, ir norādījusi, ka tās aptver arī indivīda fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu (piemēram, *Satversmes tiesas 2021. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-18-01 15.1. punkts*).

Pieteikumā paustie argumenti par iespējamām negatīvajām sekām – sodāmības radītā stigmatizācija, profesionālo iespēju ierobežojumi, reputācijas pasliktināšanās un sociālās integrācijas apgrūtinājumi – pēc savas būtības skar personas privāto dzīvi, tās sociālo identitāti un reputāciju. Šie aspekti Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā konsekventi atzīti par tiesību uz privātās dzīves aizsardzības priekšmetu (piemēram, *Satversmes tiesas 2024. gada 15. februāra sprieduma lietā Nr. 2023-04-0106 16. punkts*, *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2023. gada 19. decembra sprieduma lietā “Narbutas pret Lietuvu”, iesniegums Nr. 14139/21, 223. punkts*). Pieteikumā nav argumentu, kā

apstrīdētā norma aizskar Latvijas Republikas Satversmes 95. pantā ietvertās pieteikuma iesniedzējas pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 95. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

3.2. Pieteikumā norādīts, ka lai gan pirmās instances tiesa [datums] spriedumā (kas stājās spēkā [datums]), nosprieda atdot pieteikuma iesniedzējai visas izņemtās preces, Valsts ieņēmumu dienests atteicās to darīt un pieprasīja pieteikuma iesniedzējai atkārtoti iziet muitas procedūru. Valsts ieņēmumu dienests arī neatzina 2017. gadā aprēķinātos un saņemtus muitas un nodokļu maksājumus. Tātad pieteikuma iesniedzējas mantas tika glabātas astoņus gadus, un šajā laikā to stāvoklis ir ievērojami pasliktinājies. Turklāt mantas pieteikuma iesniedzējai nav atdotas arī šobrīd. Līdz ar to apstrīdētā norma aizskarot pieteikuma iesniedzējai Latvijas Republikas Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Šie pieteikuma iesniedzējas argumenti attiecas uz Valsts ieņēmumu dienesta rīcību ar viņas mantu. Savukārt apstrīdētā norma nosaka, par kādām darbībām persona ir saucama pie kriminālatbildības. Tā neregulē kompetento institūciju rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem pēc attiecīgā kriminālprocesa pabeigšanas. Satversmes tiesas kompetencē nav kontrolēt, kā konkrētajā lietā ir interpretētas un piemērotas tiesību normas (piemēram, *Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 13. punktu un 2021. gada 15. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-63-01 15. punkts*). Tādējādi pieteikumā norādītais neapstiprina, ka apstrīdētā norma rada pieteikuma iesniedzējai Latvijas Republikas Satversmes 105. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

4. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteikts, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdēto normu neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma pārkāpj Latvijas Republikas Satversmes 1. pantu, jo tā pieļauj valsts varas patvaļu nodarījuma kvalifikācijā un paredz nesamērīgu sodu par vienreizēju tautsaimniecībai mazāk kaitīgu nodarījumu.

Pieteikuma iesniedzēja uzsvērusi samērīguma principa un patvaļas aizlieguma principa pārkāpumu, kā arī norādījusi uz virkni citiem vispārējiem tiesību principiem, kas izriet no Latvijas Republikas Satversmes 1. panta.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka samērīguma princips vispārīgā veidā paredz, ka starp valsts varas darbību, kas ierobežo personas tiesības un leģitīmās intereses, un mērķi, ko valsts vara ar šo darbību tiecas sasniegt, jābūt saprātīgām attiecībām (sk. *Satversmes tiesas 2018. gada 14. decembra sprieduma lietā Nr. 2018-09-0103 14.3. punktu*). Satversmes tiesa arī atzinusi, ka likumdevējs nevar savu novērtējuma un rīcības brīvību izmantot patvaļīgi, proti, pretēji vispārējiem tiesību principiem un citām Latvijas Republikas Satversmes normām. Arī jomās, kurās likumdevējam ir plaša novērtējuma brīvība, tā pieņemtajam tiesiskajam regulējumam jābūt objektīvi pamatotam un balstītam uz racionāliem apsvērumiem (sk. *Satversmes tiesas 2021. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2020-37-0106 19. punktu un 2023. gada 10. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2022-13-05 20. punktu*).

No Satversmes tiesas judikatūras izriet: lai regulētu personu uzvedību un atturētu tās no prettiesiskas rīcības, valsts var paredzēt personas juridisku atbildību par šo rīcību. Šādu regulējumu pieņemot, likumdevējs parasti balstās uz priekšstatiem, uzskatiem un vērtībām, ko akceptējusi sabiedrība un ko tas ir tiesīgs izteikt normatīvā veidā (sk. *Satversmes tiesas 2022. gada 29. septembra sprieduma lietā Nr. 2022-08-01 17.2. punktu*). Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība noteikt sodus par konkrētiem nodarījumiem. Satversmes tiesas kompetencē ietilpstošā pārbaude sodu politikas jomā sniedzas vienīgi tiktāl, lai izvērtētu, vai likumdevējs nav acīmredzami pārkāpis tam Latvijas Republikas Satversmē noteiktās rīcības brīvības robežas. Par Latvijas Republikas Satversmē noteikto rīcības brīvības robežu pārkāpšanu būtu uzskatāma, piemēram, tāda situācija, ka tiesību norma būtiski apdraud personas pamattiesības (sk. *Satversmes tiesas 2013. gada 19. novembra sprieduma lietā Nr. 2013-09-01 10. punktu*). Ņemot vērā likumdevēja plašo rīcības brīvību kriminālsodu jomā, tas vien, ka pastāv alternatīvas iespējas, nenozīmē likumdevējam piešķirtās rīcības brīvības robežu pārkāpumu (sk. *Satversmes tiesas 2011. gada 6. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-31-01 12.2. punktu*).

Pieteikumā norādīts, ka, nosakot kriminālatbildību par tautsaimniecībai mazāk kaitīgu nodarījumu, valsts vara ir izmantota patvaļīgi un pieteikuma iesniedzējai piemērots nesamērīgs sods. Tomēr pieteikumā nav pamatots, kāpēc, ņemot vērā likumdevēja plašo rīcības brīvību kriminālsodu jomā, Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā ietvertie vispārējie tiesību principi liegtu likumdevējam par konkrētiem nodarījumiem tautsaimniecības (muitas) jomā paredzēt kriminālatbildību, nevis administratīvo atbildību. Tāpat pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums par citu pieteikumā norādīto vispārējo tiesību principu pārkāpumu.

Tādējādi pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam, jo tā esot formulēta tādējādi, ka nav iespējams skaidri nodalīt administratīvo atbildību no kriminālatbildības. Tā rezultātā persona nevarot efektīvi aizstāvēt savas tiesības.

Latvijas Republikas Satversmes 90. pants ietver valsts pienākumu radīt mehānismu, kas nodrošina personu informētību par tiesisko regulējumu un tā saturu, kā arī personai ir subjektīvās publiskās tiesības tikt pienācīgi informētai par savām tiesībām un pienākumiem. No šā panta izriet arī tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, pietiekami skaidrai un paredzamai (sal. *Satversmes tiesas 2019. gada 18. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-13-03 12.1. punkts un 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1. punkts*). Tiesību normas skaidrība un paredzamība tiek vērtēta, pamatojoties uz šīs normas interpretāciju. Proti, tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tikai tad, ja ar interpretācijas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (sk. *Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1. punktu*).

Savukārt Latvijas Republikas Satversmes 92. panta otrais teikums ietver principu, ka persona var tikt atzīta par vainīgu un sodīta tikai par tādu rīcību, kas saskaņā ar likumu ir atzīta par noziedzīgu. Līdz ar to brīdī, kad tiek izdarīts nodarījums, par kuru vēlāk iestājas kriminālatbildība, jābūt spēkā skaidrai un paredzamai tiesību normai, kas paredz, ka konkrētā personas rīcība – darbība vai bezdarbība – ir atzīstama par noziedzīgu (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-22-01 14. punktu*). Tiesību normas, kas paredz kriminālatbildību par konkrētu nodarījumu, atzīstamas par likumu Latvijas

Republikas Satversmes 92. panta otrā teikuma izpratnē tikai tad, ja tās atbilst Latvijas Republikas Satversmes 90. pantā ietvertajiem tiesību normu kvalitātes kritērijiem (sal. *Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.2. punkts*). Tiesību norma ir atzīstama par pietiekami skaidru un paredzamu arī tad, ja persona, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību, varēja paredzēt, par kādu rīcību tā var tikt saukta pie kriminālatbildības. Apstākļi, ka tiesību normas satura noskaidrošanai nepieciešamas specifiskas juridiskas zināšanas, pats par sevi nenozīmē, ka tiesību norma nav pietiekami skaidra un paredzama, jo persona normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma tiesisko sastāvu var noskaidrot, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību (sal. *Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 18.1. punkts*).

Pieteikumā sniegtais pieteikuma iesniedzējas viedoklis par apstrīdētās normas neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. pantā un 92. panta otrajā teikumā ietvertajām skaidrības un paredzamības prasībām pēc būtības nav saistīts ar to, ka apstrīdētā norma objektīvi būtu neskaidra. Tas balstīts pieteikuma iesniedzējas uzskatā, ka par darbībām, kuru dēļ viņa tika notiesāta, būtu jāparedz administratīvā atbildība, nevis kriminālatbildība. Šāds uzskats pats par sevi nav atzīstams par juridisku argumentāciju apstrīdētās normas skaidrības un paredzamības izvērtējumā.

Ņemot vērā minēto, pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4.3. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo fiziska persona par muižošanai pakļautu preču ieviešanu, tās nedeklarējot, tiek saukta pie kriminālatbildības. Savukārt juridiskai personai par būtiskākiem pārkāpumiem muižas jomā ir paredzēta tikai administratīvā atbildība.

Pārbaudot tiesību normu atbilstību minētajai tiesību normai, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (piemēram, *Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punkts*).

Lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast galveno šo grupu vienojošo pazīmi. Turklāt jāvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka attiecīgās personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (sk. *Satversmes tiesas 2024. gada 20. novembra sprieduma lietā Nr. 2023-43-03 11.1. punktu*).

Pieteikumā argumentēts, ka vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas fiziskas un juridiskas personas par pārkāpumiem muitas jomā. Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi šo personu grupu vienojošos elementus un salīdzināšanai atsaucas uz Muitas likuma 29. pantā piemērojamo administratīvo atbildību juridiskām personām.

Juridiskai personai, ievēdot preces Eiropas Savienībā, tātad arī Latvijas Republikā, jāizpilda virkne dažādu prasību, kas attiecas gan uz dokumentu noformēšanu, gan pareizu muitas procedūru ievērošanu, un tas ir juridiskas personas kā konkrētas komercdarbības veicējas pienākums. Par šo pienākumu neizpildi tiek piemērota Muitas likuma 29. panta attiecīgajā daļā noteiktā atbildība. Savukārt fiziskas personas atbildība ir nošķirta no juridiskas personas kā komercdarbības veicējas atbildības, jo noteiktas darbības pēc jēgas var veikt tikai konkrēta fiziska persona. Pieteikumā nav apsvērtas šīs atšķirības fiziskas un juridiskas personas izdarīto pārkāpumu tiesisko sastāvu ziņā, kā arī mērķis, kāpēc katrai no personu grupām rodas konkrēti pienākumi un atbildība muitas jomā. Tādējādi pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka minētās personu grupas, ņemot vērā iepriekš minētās juridiskās atbildības īpatnības, tik tiešām atrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 216/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa